

Illuni kikkunnit tamanit iserfigineqarsinnaasuni imaluunniit amerlasuunik sulisoqarfiutigisuni pisortat sanaartortitsinerini iluarsaassinikkullu suliaqarnerini (pisortat sanaartortitaat) sanaartornissamut aningaasaliissutit tamakkerlutik 1 %-iinik sanaartukkap silataatigut iluatigullu kusassarneqarnissaannut atugassanik Naalakkersuisut immikkoortitsisaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiinissaannik siunnersuut. Aningaasat taakku ingerlatassamut immikkut normulerneqartassapput ukiumoortumillu Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi takuneqarsinnaassallutik.

(Jane Petersenimit, Inuit Ataqtigiit, saqqummiunneqartoq)

Attaveqarnermut Ineqarnermullu Ataatsimiititaliamit saqqummiunneqartoq

pillugu

ISUMALIUTISSIISSUT

Siunnersuutip aappassaaneernissaanut saqqummiunneqartoq

Ataatsimiititaliaq suliarinninnermini ukuninnga ilaasorta qarpoq:

Inatsisartunut ilaasorta q Justus Hansen, Demokraatit, siulittaasoq

Inatsisartunut ilaasorta q Olga P. Berthelsen, Inuit Ataqtigiit, siulittaasup tullia

Inatsisartunut ilaasorta q Debora Kleist, Inuit Ataqtigiit

Inatsisartunut ilaasorta q Anders Olsen, Siumut

Inatsisartunut ilaasorta q Malik Berthelsen, Siumut

Siunnersuutip UPA2011-mi ulloq 3. marts 2011-mi siullermeerneqarnerata kingorna ataatsimiititaliap misissorpaa.

Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Siunnersuummi illuni kikkunnit tamanit iserfigineqarsinnaasuni imaluunniit amerlasuunik sulisoqarfiutigisuni pisortat sanaartortitsinerini iluarsaassinikkullu suliaqarnerini (pisortat sanaartortitaat) sanaartornissamut aningaasaliissutit tamakkerlutik 1 %-iinik sanaartukkap silataatigut iluatigullu kusassarneqarnissaannut atugassanik Naalakkersuisut

immikkoortitsisaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiinissaat pineqarpoq. Illut kikkunnit tamanit iserfigineqarsinnaasut sulisuniluunniit amerlasuunit atorneqartut siunnersuuteqartup pivai.

Avatangiisit nuannaalersitseqataanissaat, ataatsimoortuunermik susassareqatigiinnermillu pilersitseqataanissaat siunnersuummi siunertarineqarpoq, avatangiisimmi ulluinnarni inuunitsinni suliffitsinnut. atuarfitsinnut, ulluunerani meeqqanut paaqqinnittarfinnut, kulturikkut, isumaginninnikkut peqqinnissakkulluunniit suliagarfinnut annertuumik sunniuteqartarunarmata.

Siunnersuutip Inatsisartunit siullermeerneqarnera

Siunnersuut siullermik pisortat sanaartugaannut kusanarnerulersitseqataasinnaasutut aammalu init inunnit kikkunnilluunniit iserfigineqarsinnaasut inuiaqatigiit kulturianik ineriartornerannillu suli annerusumik ersersitseqataasinnaasutut assut soqutigigitsik partiit oqaatigaat. Illua tungaatigulli tamanna sanaartornermut akisunerulersitsissutaasinnaavoq apeqqutaaginnalerporlu pisortat aningaasaataat killeqaqisut eqqumiitsulianik kusasaanermut pinnagit sanaartornermuinnarli atorneqarnissaat tullerriaarnermi pingaarnerutinneqartariaqannginnersoq.

Eqqumiitsuliat eqqumiitsuliullaqqissuserlu tigussaaleraangata tamakku ilorraap tungaanut ineriartornermik nassataqartartut kalaallillu kulturiat ulluinnarni erseqqinnerulersinneqartariaqartoq Inuit Ataqtigiit isumaqarput. Aammattaaq siunnersuut aqqutigalugu illussanik titartaariaaseq tamatigoornerusoq atorlugu illuliortaaseq saqquminerulersinneqarsinnaanersoq misissorneqassasoq partiip kaammattuutigaa. Siunnersuutittaaq siullermeerneqarnerani Inuit Ataqtigiit oqaatigaat tamanut inissianik sanaartorneq aaqquissuussinermi tunngaviatigut ilaasariaqartoq. Taamatut isiginneriaaseq aallaavigalugu kulturimut inissialiornermullu akissaqartoqartoq partii isumaqarpoq siunnersuullu tapersersorlugu.

Siumup siunnersuutikkut anguniakkat siunnersuuteqartup saqqummiussai isumaqatigai inuiaqatigiillu kulturikkut ineriartortinneranni eqqumiitsuliortut akuunerulernissaannik siunnersuut nassaqarsinnaammat. Siunnersuulli Siumup tapersersunngilaa inuiaqatigiit sanaartukkanik allanik sanaartukkanillu nukingiuqqarneqarsariaqartunik atorfissaqartitsimmata. Taamaattumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerat pitsaanerulerpat siunnersuutip saqqummiunneqaqqittariaqarneranut akuersaartumik Siumut isumaqarpoq.

Demokraatit isumaqarput siunnersuutip nassatarisaanik eqqumiitsuliat kusanarsaanerillu atorlugit ulluinnarni isigisat takujuminarnerulissasut illuatungaatigulli sanaartorneq akisunerulissasoq. Demokraatit isumaat malillugu kusasaanissamut aningaasaliussat allanut atorneqarsinnaasut, ilinniartut ineqarfiinik sanaartornermut imaluunniit sinerissami tamanut inissialiornermut. Taamaattumik siunnersuutip kingunissaasa annertunerusumik misissoqqissaarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

Ataatsimiititaliaq siunnersuummik suliarinninnera

Ataatsimiititaliaq siunnersuummut akuersaartumik isumaqarpoq, pisortat sanaartugaataasa kusanarnerulersinnissaannut inillu inunnit kikkunnilluunniit najorneqartartut uummassuseqalersinnissaannut nassataqarsinnaammat. Ataatsimiititaliaq aammattaaq isumaqarpoq eqqumiitsuliornikkut kusassaaneq sanaartukkat iluarsaattalluunniit naleqqutinngitsumik akisunerulersitsisariaqanngitsoq aningaasat atugassat killeqarmata tamakkulu tulleriinnilersortariaqartut kulturi, nunatta suani inissisimaneq aningaasaqarnerlu aallaavigalugit.

UPA07-imi siunnersuut tassunga assingungajattoq taamanikkut Attaveqarnermut Ineqarnermullu Ataatsimiititaliaasumit suliarineqarpoq amerlanerussutilinnilli tapersersorneqanngitsoq. Ilaatigut tassunga tamanut atatillugu illulianut annerusumik pisariiallit imaaliallaannaq kinguartinneqarsinnaanngitsutut isigineqartut aamma iluarsaattassanillu kinguaattoorutit 2,1 mia. kr.-inik nalillit tunngavigalugit akissatigut killilerujussuit tunngavilersuutigineqarput. Aningaasat massakkut atugassarititaasut killeqarluinnartut tulleriinnilersornissaat suli pingaaruteqartoq Attaveqarnermut Ineqarnermullu Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Tamanna tunngavigalugu sanaartugassat siunnersuutikkut eqqorneqartussat sinaakkusiuunnissaat pisariaqassasoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq.

1%-imik immikkoortitsisarnissamik piumasaqaat sanaartugassanut aningaasartaqarluareersunut eqqumiitsulianik kusassartariallinnut atuutinneqartariaqarnersoq isumaliutersuutigineqarsinnaasoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Piumasaqaat sanaartukkanut katillugit 40 mio. kr.-nik annertunerusumilluunniit akeqartussanut kisimi atuutissasoq Naalakkersuisut akissuteqaamminni siunnersuutigaat. Taamaakkaluortoq taamatut killiliinikkut piviusut tunngavigalugit sanaartugassat ikittuaraannaat kisimik siunnersuutikkut pineqartussanngussapput. Sanaartukkanut Iluarsaattanullu Aningaasaateqarfik aqqutigalugu sanaartukkat tamarnik ullumikkut ingerlanneqartut siunnersuummi pineqassappata Kalaallit Nunaanni tamarmi sanaartukkat ullumikkut ingerlanneqartut aqqanillit missaat pineqassapput, matumani ilanngullugit assersuutigalugu Sisimiuni Sanaartornermik Ilinniarfiup allilerneqarnera, Dronningip Ingridip Napparsimmaviani immikkoortoq ilassut Paamiunilu mittarfik. Saanaartukkat amerlanerusut kusassaanermik iluaquserneqarsinnaasariaqarput, taamaattumillu ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut isumaqarput piumasaqaat sanaartukkanut katillugit 25 mio. kr.-inik annerusumilluunniit akilinnut atuuttariaqartoq.

Pisortat sanaartugaat kikkunnit tamanit iserfigineqarsinnaasut imaluunniit sulisunit amerlangaatsiartunit atorneqartut kusassarnissaannut aningaasaliissutinik immikkoortitsiffigineqartunut inissialiat ilanngunneqassanngitsut, ilinniartut inissaannik sanaartorneq matumani aamma ilanngunneqassanngitsoq ataatsimiititaliaq erseqqissarpaa.

Oqaatsip “eqqumiitsuliornerup” nassuiarneqarnera nammineq isuma malillugu naliliineruvoq ataatsimiititaliarlu isumaqarpoq siunnersuummut tunngatillugu siunnersuuteqartup oqaaseq atugaa “eqqumiitsulianik kusassaaneq” siamasissumik isumaqartillugu nassuiarneqartariaqartoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Illulianik kusassaaneq taamaalliluni imatut paasineqarsinnaavoq illunik titartaariaatsip ilaatut aamma qalipaatinik toqqaaneq, soorlu pinnersaaneq, assilialiat qalipakkat, qiperukkat, ikkussuuttat assigisaalluunniit. Illoqarfinni nunaqarfinnilu avatangiisit uummassuseqalersinnissaat pingaartillugu imaluunniit illuliat ilusilersorneri assigiiaarunnaarsinniarlugit kusasaanissaq annerusumik siunertarineqartariaqartoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Tamanna anguneqarsinnaavoq ilaatigut illuliornermi kusassaaneq siusisukkut ilanngunneqarneratigut illuliap sumut atorneqarnissaa, ilusilersornera, atortunik toqqaaneq, nuna avatangiisi inillu kikkunnit tamanit isersimaffigineqarsinnaasut allallu eqqarsaatigiitigalugit.

Aningaasat immikkoortinneqartut sanaartukkap aalajangersimasup kusassarneqarnissaanut atugassatut immikkoortinneqartassapput Naalakkersuisullu akissuteqaamminni siunnersuutaattulli suleriaaseq “no cure”, no pay” malillugu unammisitsinikkut neqeroortitsisoqarsinnaalluni. Kusassaaneq illuliap ilusaanut tamarmiusumut ilanngunneqareersimasinnaammat tamatigut unammisitsisarnissaq pisariaqarnaviannigilaq, illuliarli pineqartoq apeqquataassalluni.

Kusasaanerit kulturimit sorlaqarnissaannik Naalakkersuisut piumasaaateqarniarnerat ataatsimiititaliap tapersorsorpaa. Kulturimit sorlaqarneq kalaallit kulturiata tamarmiunerusup ingerlateqqinneqarneratut paasineqartariaqartoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq taamaattumillu oqaluttuarisaanermut, massakut pisunut siunissamiluunniit pisussamut tunngasuusinnaalluni. Naalakkersuisut inanneqarput isumaliutissiissut naapertorlugu kusasaanissamik piumasaqaatit immikkoortortalersugaanerunissaat misissoqqissaaqqullugu, kina sunalu tunngavigalugu kusasaatissamik toqqaassanersoq ilanngullugu. Suliap ingerlanneqarneranik ilisimatinneqartarnissani ataatsimiititaliap qilanaaraa.

Ataatsimiititaliap paasinninnera unaavoq sanaartukkap nalingata 1%-ia kusasaanissamut immikkoortinneqassasoq siunnersuummi piumasaqaatigineqartoq. Tassa sanaartugassap nalingata tamarmiusup missingersoriikkap qaavatigut 1% aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqaaqqittassanngilaq. Taamatuttaaq sanaartugaq 1%-imik minnerusumik sanaartorneqassasoq ilimagineqassanngilaq. Sanaartugassap annertussusia aamma sanaartugassap iluarsaassassalluunniit kusassarnissaa qanoq ilillugu ilanngunneqassasoq apeqquataatillugit kusasaanissaq sanaartugassap ilaatut ilanngunneqarsinnaassaaq. Sanaartugassap aalajangersimasup missingersuusiorderneranut atatillugu sanaartugassap iluarsaattassalluunniit ataasiakkaap akisunerulersinnaanera nalilersoqqinneqartassasoq ataatsimiititaliap Naalakkersuisunut inassutigaa, tamanna sanaartugassaq pillugu nassuiaammi allassimasussanngorlugu

Aningaasaliussat suliniummut aalajangersimasumut atortinneqarnissaat malinnaaffigissallugu
4

pissusissamisuusaaq. Taamaalilluni sanaartukkap ataatsip siunertamut ataatsimut normoqarnissaamik periaaseq aalajangiusimaneqassaaq. Qularnaveeqqusiinermut aningaasaliussat assigalugit kusasaanissamut aningaasaliussat tassunga atugassanngorlugit ilanngaatigineqartarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Paasiuminartuunissaq qulakkeerniarlugu kusasaanissaq pillugu sanaartugassani iluarsagassanilu ataasiakkaani 1%-imik immikkoortitsisoqassanersoq erseqqissumik allassimasassaaq. Aningaasanut inatsimmi sanaartukkanut tunngasunut anngaasaliissutini piumasaaqatit siunnersuutip piviusunngortinnissaani malinneqartassasut ataatsimiititaliap naatsorsuutigaa.

Siunnersuutip aningaasatigut kingunissai

Sanaartugassat iluarsaattassallu siunnersuummit uannga sunnerneqartussat ikittuinnaasussaammata aningaasaqarnikkut siunnersuutip pisortanut kingunissai killeqartussatut naatsorsuutigineqarput.

Allaffissornikkut kingunissat aammattaaq killeqassasut naatsorsuutigineqarpoq. Kusasaanermut atatillugu sinaakktissat ilusilersornissaannut Naalackersuisut aningaasanik atuisussaassapput tamannalu allaffissornikkut atugassaritaareersut iluanni akilerneqarsinnaassaaq. Sanaartukkanik ataasiakkaanik kusasaanissamut aningaasaliissutit aqutsiviginissaat pisortat sanaartortitsisut suliaassatut akisussaaffigereeriigaasa aningaasaliissutillu iluanni akilerneqassasut naatsorsuutigineqarpoq.

Namminersortut aningaasatigut allaffissornikkullu kinguneqartitsissanngitsut naatsorsuutigineqarpoq. Siunnersuut Nunatsinni eqqumiitsuliortut isertitaannut killilimmik annertussusilinnik qaffariaateqartitsissasoq naatsorsuutigineqarpoq. Siunnersuut kisiat eqqarsaatigalugu innuttaasunut kinguneqarnaviannngilaq.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ataatsimiititaliami amerlanersussutillit Inuit Ataqtigiit Demokraatillu ataatsimiititaliap suliarinninnera siuliani taaneqartoq siullermeerinninnermilu oqaaseqaatit tunngavigalugit allanngutissatut siunersuummik matuminnga saqqummiussipput:

Illuni kikkunnit tamanit iserffigineqarsinnaasuni imaluunniit annertunerusumik sulisoqarfiutigisuni pisortat sanaartortitsinerini iluarsaassinikkullu suliaqarnerini (pisortat sanaartortitaat) sanaartornissamut aningaasaliissutit tamakkerlutik 25 mio. kr.-nik

qaffasinnerusunilluunniit nalillit minnerpaamik 1 %-iinik sanaartukkat silataatigut iluatigullu kusassarneqarnissaannut atugassanik Naalakkersuisut immikkoortitsaqqullugit peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Ataatsimiititaliami amerlanerussutillit siuliani pineqartut allannguutissatut siunnersuut akuersissutigineqassasoq inassutigaat

Ataatsimiititaliami ikinnerussutillit Siumut ataatsimiititaliap suliarinninnera siuliani taaneqartoq siullermeerinninnermilu oqaaseqaatit tunngavigalugit siunnersuut itigartinneqassasoq inassutigaa.

Ikinnerussuteqartut ikinnerussuteqartutut ima oqaaseqaateqarput:

“Siumumiit pisortat sanaartortitai iseruminartuullutillu najoruminartuunissaat pingaartutut isumaqarfigaarput, aammalumi ullumikkut sanaartortitsinermi piumasaqaatit taakkuninnga naammassinnittussaanerat inatsisitigut aqutissaareerluni . Taamatuttaaq sanaartukkat kulturitsinnik kinaassutsitsinnillu aallaveqartumik avatangiisit uumassuseqalersinnerisigut qalipaasersornerisigullu suli maannaminngarnit kusanarnerulerlutillu najoruminarnerulersinnaaneri isumaqatigilluinnarparput.

Siumumili isumaqarpugut inuiaqatigiit aningaasatigut killilimmik atugassaqaartillugit kiisalu sanaartornikkut nalinnaasumik pingaarnertullu pisariaqartitanik utaqqisinneqarsinnaanngitsutullu isumaqarfiginartunik annertuumik peqartillugu sanaartugassatigut tulleriarineq inuiaqatigiit pisariaqartinnerusaat aallaavigalugit ingerlatsisariaqartugut.

Assersuutigalugu sinerissami inissiat amerlasuut aserfallassimasut oqummillu ilaatigut annertuumik eqqorneqarsimasut kusasaanissaq salliullugu aaqqissornissaat suli kinguarsaqqissagutsigik inuiaqatigiinnut suli akisuninngornissaa pilertussaasoq Siumumiit isumaqarfigaarput.”

Taamatut oqaaseqaateqarluni isumaliutissiissummilu allassimasutut paasinnilluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassangortippaa.

Justus Hansen, Siulittaasoq

Olga P. Berthelsen

Debora Kleist

22. september 2011

UKA2011/21
(UPA2011/40)

Anders Olsen

Malik Berthelsen